

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ГОСТИННОСТІ: УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Петрунчак Д. В.

аспірант кафедри менеджменту

та інноваційних технологій соціокультурної діяльності

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

вул. Пирогова, 9, Київ, Україна

orcid.org/009-0004-6276-7415

denys.ktgg@gmail.com

Ключові слова: *індустрія гостинності, сталий розвиток, освіта, педагогічні аспекти, професійна підготовка, війна, цифрові технології, культурна ідентичність, післявоєнне відновлення.*

У статті розглянуто сучасні підходи до розвитку освіти для сталого розвитку у сфері гостинності з огляду на специфіку українського контексту. Проаналізовано різноманітні визначення поняття «гостинність», представлені у вітчизняних та міжнародних джерелах, які демонструють її багатогранність та соціокультурну значущість. Визначено, що гостинність поєднує в собі економічні, соціальні, культурні та етичні аспекти, які є важливими для формування професійних компетенцій майбутніх фахівців. У роботі підкреслено необхідність комплексного підходу до навчання, що поєднує професійні знання з розвитком таких особистісних якостей, як емпатія, культурна чутливість та здатність до адаптації. Особливу увагу приділено впливу глобальних викликів на сферу гостинності. Наголошено, що вплив війни в Україні значно перевищує наслідки пандемії COVID-19, створюючи безпрецедентні виклики для галузі. Розглянуто нові перспективи розвитку індустрії, зокрема воєнний туризм, який може стати важливим інструментом у післявоєнному відновленні. Проаналізовано роль цифрових технологій, зокрема впровадження принципів Четвертої промислової революції, в трансформації індустрії гостинності. Визначено, що цифровізація сприяє підвищенню ефективності роботи, але водночас ставить нові виклики перед ринком праці, екологією та соціальною рівністю. У статті обґрунтовано значення збереження локальної ідентичності та культурних традицій як основи конкурентоспроможності на глобальному рівні. Запропоновано перегляд та оновлення освітніх програм, які мають урахувати специфіку сучасних викликів, інтегруючи елементи кризового менеджменту, управління змінами і стійкості. Особлива увага приділяється необхідності розроблення адаптивних освітніх стратегій, які сприятимуть підготовці компетентних, соціально відповідальних фахівців. Ці підходи забезпечать сталий розвиток індустрії гостинності, підвищення якості обслуговування та конкурентоспроможність України на міжнародному ринку. Педагогічний аспект полягає в необхідності розроблення освітніх програм, які формують у майбутніх фахівців професійні компетенції, здатність до адаптації та соціальну відповідальність. Освіта для сталого розвитку у сфері гостинності має включати не лише технічні навички, але й особистісні якості, як-от емпатія, культурна чутливість і навички кризового менеджменту. Це забезпечить підготовку фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасних викликів, сприяти розвитку галузі та відповідати глобальним стандартам якості.

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE HOSPITALITY SECTOR: UKRAINIAN PERSPECTIVES

Petrunchak D. V.

*Postgraduate Student at the Department of Management
and Innovative Technologies of Socio-Cultural Activities*

Ukrainian State Drahomanov University

Pyrohova str., 9, Kyiv, Ukraine

orcid.org/009-0004-6276-7415

denys.ktgg@gmail.com

Key words: *hospitality industry, sustainable development, education, pedagogical aspects, professional training, war, digital technologies, cultural identity, post-war recovery.*

The article considers modern approaches to education development for sustainable development in hospitality, focusing on the specifics of the Ukrainian context. Various definitions of “hospitality” are analyzed and presented in domestic and international sources, demonstrating its multifacetedness and socio-cultural significance. It is determined that hospitality combines economic, social, cultural, and ethical aspects, essential for forming professional competencies in future specialists. The work emphasizes the need for a comprehensive approach to training that combines professional knowledge with the development of personal qualities, such as empathy, cultural sensitivity, and the ability to adapt. Particular attention is paid to the impact of global challenges on hospitality. The author emphasizes that the “shock” from the war in Ukraine significantly exceeds the consequences of the COVID-19 pandemic in its impact, creating unprecedented challenges for the industry. New prospects for the development of the industry are considered, in particular, military tourism, which can become an essential tool in post-war recovery. The role of digital technologies, in particular the implementation of the principles of the Fourth Industrial Revolution, in transforming the hospitality industry is analyzed. It is determined that digitalization contributes to increasing work efficiency but, at the same time, poses new challenges to the labor market, ecology, and social equality. The article substantiates the importance of preserving local identity and cultural traditions as the basis for competitiveness at the global level. The authors propose reviewing and updating educational programs that should consider the specifics of modern challenges, integrating elements of crisis management, change management, and resilience. Special attention is paid to the need to develop adaptive educational strategies that will contribute to the training of competent, socially responsible specialists. These approaches will ensure the sustainable development of the hospitality industry, improving the quality of service and the competitiveness of Ukraine in the international market. The pedagogical aspect is developing educational programs that form professional competencies, adaptability, and social responsibility in future specialists. Education for sustainable development in the hospitality sector should include technical skills and personal qualities, such as empathy, cultural sensitivity, and crisis management skills. This will ensure the training of specialists who can act effectively in the face of modern challenges, contribute to industry development, and meet global quality standards.

Постановка проблеми. У сучасному світі концепція сталого розвитку набуває все більшої ваги, охоплюючи різні сфери діяльності, зокрема індустрію гостинності. Глобальні виклики, як-от кліматичні зміни, соціальна нерівність та екологічні проблеми, вимагають від галузі гостинності

переосмислення традиційних підходів до обслуговування та управління. В умовах глобалізації та цифровізації індустрія гостинності повинна адаптуватися до нових реалій, впроваджуючи принципи сталого розвитку як на стратегічному, так і на операційному рівнях.

Для України питання освіти для сталого розвитку у сфері гостинності стає особливо актуальним з огляду на сучасні виклики. Повномасштабна війна спричинила безпрецедентні зміни в економічному та соціальному середовищі, вплинувши на всі аспекти індустрії гостинності. Це підкреслює необхідність підготовки фахівців, здатних діяти в умовах невизначеності та сприяти стійкому розвитку галузі.

Однак існує недостатнє наукове опрацювання питань, пов'язаних із впровадженням освіти для сталого розвитку у сфері гостинності в Україні. Більшість досліджень є фрагментарними та не враховують комплексного підходу, що поєднає професійні компетенції з особистісним розвитком та культурною чутливістю. Відсутність систематизованих освітніх програм, адаптованих до сучасних викликів, створює прогалину між вимогами ринку та рівнем підготовки фахівців. Тому постає проблема розроблення та впровадження ефективних освітніх стратегій, спрямованих на сталий розвиток індустрії гостинності в українському контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних наукових дослідженнях сфери гостинності виокремлено кілька ключових напрямів, які відображають різноманітні аспекти цього багатогранного явища. З метою систематизації цих досліджень їх можна умовно об'єднати в кластери. Перший кластер становлять дослідження, що зосереджені на визначенні поняття та сутності гостинності. Серед них роботи В. Любарець, К. Кінг, а також українські та міжнародні тлумачні словники. Зокрема, В. Любарець розглядає гостинність як турботу та розуміння потреб гостя, підкреслюючи важливість підготовки висококваліфікованих фахівців у цій сфері. К. Кінг пропонує модель гостинності, що включає взаємодію господаря та гостя, задоволення фізіологічних, соціальних та психологічних потреб клієнта, а також створення відчуття «як вдома». Тлумачні словники надають базові визначення, які встановлюють фундамент для подальших досліджень. Педагогічний аспект тут полягає в необхідності формування у здобувачів вищої освіти розуміння сутності гостинності та розвитку відповідних особистісних якостей.

Другий кластер складається з наукових праць, де гостинність розглядають як соціокультурний феномен. А. Поплавська та С. Терепищій аналізують культурні та соціальні аспекти гостинності. А. Поплавська акцентує на зв'язку гостинності з народними традиціями, звичаями та моральними нормами, розглядаючи її як специфічну модель поведінки в етнічних спільнотах. С. Терепищій аналізує взаємодію глобальних та локальних процесів у контексті глобалізації, підкреслюючи важливість збереження локальної ідентичності.

Педагогічний аспект тут полягає в тому, що освіта повинна сприяти розвитку в здобувачів вищої освіти культурної чутливості та розуміння соціальних контекстів гостинності.

Третій кластер відображає сучасні глобальні тенденції та виклики, пов'язані з упровадженням цифрових технологій у сферу гостинності. Так, І. Ндлову, К. Дубе та К. Кіфворо досліджують вплив цифрових технологій Четвертої промислової революції на індустрію гостинності та туризму. Вони аналізують, як цифровізація сприяє появі нових тенденцій, також піднімають питання про її вплив на довкілля, ринок праці та соціальну нерівність. Педагогічний аспект тут передбачає підготовку здобувачів вищої освіти до ефективного використання цифрових технологій та критичного осмислення їх впливу на галузь і суспільство.

Четвертий кластер досліджень присвячено організаційній стійкості та конкурентоспроможності. Ф. Едех та колеги акцентують увагу на необхідності розвитку організаційних компетенцій для протистояння зовнішній турбулентності в конкурентоспроможній індустрії гостинності, підкреслюючи важливість організаційного навчання та адаптивності для забезпечення бізнес-стійкості. Педагогічний аспект передбачає розвиток у здобувачів вищої освіти навичок адаптивності, кризового менеджменту та стратегічного мислення.

П'ятий кластер включає дослідження, що аналізують управління туризмом та гостинністю в умовах сталого розвитку. Зокрема, Т. Тимошенко досліджує впровадження механізмів публічного управління туризмом на регіональному та локальному рівнях, урахувавши реформу децентралізації в Україні та світові тенденції. Л. Матвійчук та Ю. Дащук аналізують вплив деструктивних факторів на сталий розвиток індустрії гостинності в Україні та підкреслюють необхідність європейської інтеграції. Педагогічний аспект тут стосується навчання майбутніх фахівців ефективним методам управління та розуміння політичних і економічних процесів, що впливають на галузь.

Шостий кластер відображає актуальні виклики та нові можливості для індустрії гостинності в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення, що є унікальними для українського контексту. Л. Божко та В. Холодок зазначають фрагментарність досліджень впливу війни на туризм в Україні, підкреслюючи необхідність подальшого вивчення. Н. Барвінок розглядає перспективи розвитку воєнного туризму після закінчення війни, вказуючи на щораз вищий інтерес світової спільноти до воєнних подій в Україні. Педагогічний аспект полягає в підготовці фахівців, здатних працювати в умовах післявоєнного відновлення, розуміти специфіку воєнного туризму та сприяти розвитку галузі в складних обставинах.

У попередніх роботах ми досліджували індустрію гостинності як важливий елемент культурної матриці України, що відображає національні традиції, цінності та соціокультурну ідентичність [6]. Було розглянуто, як професійна культура працівників сфери гостинності впливає на якість обслуговування та сприйняття України на міжнародному рівні, акцентуючи увагу на важливості інтеграції етичних норм і культурних традицій у професійне середовище [7]. Ці аспекти створюють теоретичну базу для подальшого аналізу ролі освіти у формуванні фахівців, здатних ефективно працювати в умовах глобальних викликів та водночас зберігати культурну унікальність України.

Метою статті є дослідження сучасних підходів та перспектив розвитку освіти для сталого розвитку у сфері гостинності в Україні з акцентом на педагогічних аспектах і викликах, пов'язаних з війною та впливом глобальних тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Починаючи аналіз із визначення поняття «гостинність», важливо зрозуміти його багатогранність і значення в сучасному світі, особливо в контексті освіти для сталого розвитку. Великий тлумачний словник сучасної мови визначає гостинність як «готовність, бажання приймати гостей і пригощати їх; гостинне приймання» [3]. Це підкреслює особистісний аспект гостинності, акцентуючи увагу на внутрішньому бажанні та готовності індивіда до взаємодії та обміну з гостями.

З іншого боку, The Britannica Dictionary пропонує два визначення терміна «hospitality»: 1) «щедра та доброзичливе поводження з відвідувачами та гостями: гостинне ставлення» [13]; 2) «діяльність із забезпечення їжею, напоями тощо для людей, які є гостями або клієнтами організації» [13]. Перше визначення, подібно до українського, стосується міжособистісних відносин і доброзичливості, тоді як друге підкреслює професійний аспект гостинності як галузі обслуговування.

Аналізуючи ці визначення, можна зробити висновок, що гостинність поєднує в собі як особистісні якості та ставлення, так і професійні навички в сервісному обслуговуванні. У педагогічному контексті це означає, що освіта для сталого розвитку у сфері гостинності повинна не лише надавати здобувачам освіти професійні компетенції, але й формувати в них цінності щедрості, доброзичливості та відповідальності. Це особливо важливо для України, де інтеграція таких принципів може сприяти розвитку сфери гостинності, підвищенню якості послуг та забезпеченню сталого розвитку галузі загалом.

У концептуальному плані важливо розглянути роль глобального та локального в структурі процесу глобалізації. С. Терепищій аналізує взаємодію між глобальними й локальними процесами та їх вплив на суспільство [10]. Він підкреслює,

що глобалізація не є одностороннім процесом, а включає синергію глобальних тенденцій та локальних особливостей, які взаємно впливають один на одного. С. Терепищій зазначає, що для успішної інтеграції в глобальний простір важливо зберігати локальну ідентичність і культурні цінності [10, с. 24–24]. На нашу думку, це особливо актуально для сфери гостинності, де унікальні локальні традиції та практики можуть стати конкурентною перевагою на глобальному ринку. У контексті освіти для сталого розвитку це означає, що освітні програми повинні враховувати як глобальні тенденції та стандарти, так і національні особливості та потреби. Аналізуючи ці ідеї, можна зробити висновок, що інтеграція глобальних та локальних підходів в освіті для сталого розвитку у сфері гостинності є ключовим фактором для підготовки фахівців, здатних діяти в умовах глобалізованого світу, зберігаючи при цьому національну ідентичність і сприяючи розвитку місцевих громад. Це відповідає українським перспективам, де поєднання глобальних знань та локальних традицій може сприяти стійкому розвитку сфери гостинності та підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Продовжуючи аналіз поняття гостинності, важливо звернутися до досліджень В. Любарець, яка глибоко розглядає цей феномен у контексті професійної підготовки. Вона зазначає, що «індустрія гостинності, основним функціоналом якої є дозвілля, потребує висококваліфікованих фахівців – управлінців і організаторів соціокультурної діяльності» [4, с. 13]. Це підкреслює необхідність підготовки спеціалістів, які не лише володіють управлінськими навичками, але й здатні організовувати заходи, що збагачують соціокультурний досвід гостей.

Далі В. Любарець акцентує увагу на тому, що «гостинність, щонайперше, – це турбота, виявлена по відношенню до гостя, та здатність розуміти потреби гостя» [4, с. 15]. Це визначення підкреслює особистісний аспект гостинності, вказуючи на важливість емпатії та розуміння як ключових якостей фахівців у цій сфері. Крім того, дослідниця стверджує, що «сучасну індустрію гостинності можна вважати найважливішим елементом соціальної сфери. Важливість її призначення направлена на підвищення ефективності професійної діяльності, що вплине на життєвий рівень у суспільстві» [4, с. 17]. Ми бачимо, що гостинність розглядається не лише як сфера економічної діяльності, але і як чинник соціального добробуту, що може сприяти покращенню якості життя в суспільстві.

Аналізуючи погляди В. Любарець, можна зробити висновок, що освіта для сталого розвитку у сфері гостинності повинна охоплювати розвиток як професійних компетентностей, так і особи-

стісних якостей фахівців. Це включає формування умінь управління та організації соціокультурних заходів, а також виховання емпатії та соціальної відповідальності. Для України інтеграція цих принципів в освітні програми сприятиме не лише підвищенню якості послуг у сфері гостинності, але й загальному соціально-економічному розвитку, що відповідає цілям сталого розвитку.

У статті Т. Тимошенко «Концепція розумного управління туризмом у рамках виконання стратегій сталого розвитку територіальних громад» [11] досліджується впровадження механізмів публічного управління туризмом на регіональному та локальному рівнях в Україні. Авторка описує реформи децентралізації та сучасні світові тенденції, аналізуючи трирівневу систему управління туризмом: держава, регіон і громада. Особливу увагу приділено концепції «розумного управління туристичною дестинацією» (smart tourist destination), яка передбачена Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Т. Тимошенко підкреслює необхідність розроблення каскадної системи планування розвитку туристичних дестинацій, що враховує стратегічні документи вищого рівня та сприяє співробітництву між територіальними громадами. Вчена також звертає увагу на важливість нормативно-правового забезпечення як елементу контролю за якістю впровадження комплексної системи управління туристичною дестинацією з урахуванням кращих світових практик [11, с. 775–776].

Аналіз дослідження Т. Тимошенко показує, що успішне впровадження стратегій сталого розвитку у сфері туризму та гостинності в Україні залежить від ефективного публічного управління та координації між різними рівнями влади. Це підкреслює важливість підготовки фахівців, які не лише володіють професійними знаннями, але й здатні впроваджувати сучасні концепції управління та принципи сталого розвитку на практиці.

У педагогічному контексті це означає, що освітні програми повинні адаптуватися до нових вимог, включаючи навчання майбутніх менеджерів туризму та гостинності ефективним методам управління, які відповідають принципам сталого розвитку. Це сприятиме не лише підвищенню якості послуг у сфері гостинності, але й загальному соціально-економічному розвитку територіальних громад, що є особливо актуальним для України в умовах децентралізації та інтеграції в глобальний туристичний ринок.

У дослідженні Керол А. Кінг «Що таке гостинність?» [14] розглядається сутність гостинності та її застосування в різних організаціях. Авторка пропонує модель гостинності, яка включає кілька ключових компонентів. По-перше, це взаємодія господаря та гостя, що підкреслює активну участь

обох сторін у створенні позитивного досвіду. По-друге, задоволення потреб гостя, де господар повинен передбачати та задовольняти фізіологічні, соціальні та психологічні потреби, забезпечуючи комфорт і безпеку. По-третє, поєднання матеріальних та нематеріальних аспектів, що включає як фізичні елементи (їжа, напої, житло), так і нематеріальні (атмосфера, ставлення персоналу), які разом формують загальний досвід гостя. Нарешті, створення відчуття «як вдома», де мета гостинності полягає в забезпеченні гостю відчуття затишку та комфорту, подібного до домашнього середовища [14]. К. А. Кінг також звертає увагу на бар'єри, які можуть перешкоджати впровадженню ефективної гостинності. Серед них вона виділяє недостатнє розуміння концепції гостинності працівниками та організаційні обмеження, підкреслюючи, що чітке визначення гостинності є критичним для її ефективного управління в будь-якій організації. Ця модель надає цінні інсайти для дослідників та практиків у сфері гостинності, допомагаючи глибше зрозуміти сутність гостинності та способи її ефективного впровадження.

Аналіз моделі К. А. Кінг свідчить про те, що для досягнення сталого розвитку у сфері гостинності необхідно враховувати як матеріальні, так і нематеріальні аспекти послуг. Це підкреслює важливість підготовки фахівців, які здатні забезпечити високий рівень взаємодії з гостями, задовольняючи їхні різноманітні потреби. У педагогічному контексті це означає, що освітні програми повинні спрямовуватися на розвиток не лише професійних навичок, але й особистісних якостей, як-от емпатія, комунікабельність та культурна чутливість.

У світлі українських перспектив інтеграція моделі К. А. Кінг в освітні програми може сприяти підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності. Це відповідає принципам освіти для сталого розвитку, які передбачають комплексний підхід до навчання, включаючи економічні, соціальні та екологічні аспекти. Застосування таких підходів може не лише покращити якість послуг у сфері гостинності, але й сприяти соціально-економічному розвитку регіонів та країни загалом.

Розширюючи розуміння концепції гостинності, варто звернутися до досліджень А. Поплавської, яка розглядає гостинність у контексті міграційних процесів та як продукт розвитку соціальної культури суспільства. Дослідниця зазначає, що «поняття гостинності у повсякденному вжитку асоціюється з народними традиціями і звичаями привітності та хлібосољства господарів у процесі приймання гостей. У різних народів гостинність мала забезпечувати подорожнім заступництво сакральних сил і здавна являла собою форму захи-

сту гостя та його майна» [8, с. 82]. Це підкреслює глибокі культурні та історичні корені гостинності, яка виступала не лише як соціальна норма, але і як духовний обов'язок, спрямований на захист та підтримку мандрівників. Далі дослідниця дає визначення гостинності як «соціокультурного феномену, що є специфічною моделлю моральної поведінки членів певної етнічної спільноти на основі системи діючих у ній звичаїв і ритуалів, норм моралі та права» [9, с. 98–107]. Це визначення розширює поняття гостинності до рівня морально-етичної категорії, яка формується під впливом культурних традицій, соціальних норм та правових аспектів конкретного суспільства.

Із досліджень А. Поплавської стає очевидним, що гостинність виходить за межі суто економічного чи сервісного феномену і має значний вплив на соціокультурну структуру суспільства. У контексті освіти для сталого розвитку у сфері гостинності це означає, що освітні програми повинні включати не лише професійні компетенції, але й сприяти розумінню культурних, етичних та соціальних аспектів гостинності. Формування у здобувачів освіти поваги до традицій, звичаїв та моральних норм сприятиме підготовці фахівців, здатних забезпечити високий рівень обслуговування з урахуванням культурної специфіки гостей. Для України, з її багатими традиціями гостинності та різноманітним культурним спадком, інтеграція таких підходів в освітні програми є особливо актуальною. Це сприятиме не лише підвищенню якості послуг у сфері гостинності, але й збереженню культурної ідентичності та сприятиме соціальній згуртованості. Врахування соціокультурних аспектів у підготовці фахівців відповідає принципам сталого розвитку, який передбачає гармонійний розвиток економічних, соціальних та культурних компонентів суспільства.

У зарубіжному дослідженні Ф. Едеха, М. Іслама, А. Нвалі та інших «Організаційне навчання і стійкість бізнесу в розвивальній індустрії гостинності» [12] підкреслено, що «індустрія гостинності є дуже конкурентоспроможною, а отже, організаційні компетенції необхідні, щоби протистояти зовнішній турбулентності, яка може призвести до шоку» [12]. Це вказує на важливість розвитку організаційних навичок та адаптивності для подолання кризових ситуацій. З огляду на український контекст варто зазначити, що війна має глибокий вплив на всі аспекти суспільства, включаючи індустрію гостинності, що потребує особливого підходу до освіти для сталого розвитку. Реалії війни створюють нові виклики для галузі, які вимагають від фахівців не лише професійних компетенцій, але й високого рівня стійкості та адаптивності.

Це підкреслює необхідність перегляду освітніх програм у сфері гостинності в Україні з метою включення компонентів, які сприятимуть роз-

витку організаційних компетенцій та навичок кризового менеджменту. Інтеграція міжнародного досвіду, як-от дослідження Ф. Едеха та його колег, може допомогти у формуванні фахівців, здатних ефективно діяти в умовах високої невизначеності та сприяти стійкому розвитку галузі навіть у складних обставинах.

І. Ндлову, К. Дубе та К. Кіфворо у своєму дослідженні «Тенденції туризму і гостинності та сталий розвиток: нові питання в цифрову еру» [15] розглядають вплив цифрових технологій на індустрію туризму та гостинності в Нігерії у рамках сталого розвитку. Автори зазначають, що поява нових тенденцій у туристичній галузі та прагнення до сталого розвитку супроводжуються розвитком цифрових технологій Четвертої промислової революції. Вони підкреслюють, що, хоча цифровізація відкриває нові можливості, існують занепокоєння щодо її впливу на глобальні проблеми, як-от довкілля, ринок праці, використання енергії та глобальна бідність. Автори відзначають, що дослідження, які всебічно аналізують ці аспекти, або відсутні, або знаходяться на початкових стадіях розвитку. Це обмежує наше розуміння того, як тенденції в туризмі та гостинності співвідносяться зі сталим розвитком в епоху цифровізації. З метою заповнити цю прогалину глави в їхній розвідці досліджують тенденції та нові питання в глобальній індустрії туризму та гостинності в умовах цифровізації. Вступна глава переосмислює деякі концептуальні та практичні дебати щодо корисності цифровізації в індустрії, посилаючись на різні джерела з академічної літератури, що надає фонове обговорення для подальших розділів книги [15].

Аналіз роботи І. Ндлову та колег показує, що сучасні тенденції в індустрії гостинності тісно пов'язані з цифровими технологіями, які можуть як сприяти сталому розвитку, так і створювати нові виклики. Зокрема, автори підкреслюють, що цифровізація, попри її потенціал для покращення ефективності та інновацій, може мати негативні наслідки для довкілля, ринку праці та соціально-економічної нерівності.

У розгляді українських перспектив сталого розвитку індустрії гостинності варто звернути увагу на дослідження Л. Матвійчук та Ю. Дашук. У своїй статті «Європейський вектор сталого розвитку індустрії гостинності України» [5] автори зазначають: «Проведений аналіз сталого розвитку індустрії гостинності в Україні та світі засвідчує вплив значної кількості деструктивних факторів (карантинні обмеження, посилення російської агресії, економічні та політичні кризи тощо)» [5]. Ми солідаризуємось із дослідниками, адже дійсно ці деструктивні фактори суттєво впливають на розвиток галузі, створюючи додаткові виклики для її стійкості та конкурентоспроможності.

Л. Матвійчук та Ю. Дащук підкреслюють, що шок від війни є незрівнянно більшим за шок від пандемії COVID-19, оскільки війна має більш глибокі та довготривалі наслідки для економіки та соціальної сфери. У цьому контексті особливо актуальним стає впровадження європейських стандартів та практик сталого розвитку в освіту для сфери гостинності. Це допоможе не лише адаптуватися до сучасних викликів, але й сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців, здатних ефективно діяти в умовах кризи та відновлення. Аналіз свідчить про необхідність посилення освітніх програм, спрямованих на розвиток компетенцій, що дозволять майбутнім фахівцям ефективно реагувати на деструктивні фактори та сприяти стійкому розвитку індустрії гостинності в Україні. Інтеграція європейського досвіду та практик в освітній процес може стати ключовим елементом у подоланні сучасних викликів та забезпеченні конкурентоспроможності галузі на міжнародному рівні.

Розглядаючи перспективи розвитку сфери гостинності в Україні, особливу увагу слід приділити розвитку воєнного туризму. Н. Барвінок визначає, що «в умовах сьогодення воєнний туризм – це той вид туризму, який у майбутньому має привертати увагу не лише українців, але й світової спільноти, про що свідчить уже сьогоднішня зацікавленість закордону до воєнних подій, що

відбуваються в Україні, та і до України в цілому. <...> воєнний туризм, як різновид туризму, метою якого є відвідування місць, пов'язаних з воєнними подіями, в Україні має значну туристично-ресурсну базу, крім того, ця база збільшується і розширюється, враховуючи події російсько-української війни, яка натепер ще триває» [1, с. 215]. Аналізуючи цю думку, можна стверджувати, що війна не лише вплинула на безпеку та економічну стабільність країни, але й створила нові можливості для розвитку специфічних видів туризму. Воєнний туризм може стати важливим напрямом у післявоєнний період, сприяючи відновленню економіки та підвищенню міжнародного інтересу до України. У контексті освіти для сталого розвитку це означає необхідність адаптації освітніх програм до нових реалій. Підготовка фахівців, здатних працювати в умовах післявоєнного відновлення та розвивати нові напрями у сфері гостинності, пов'язані з воєнним туризмом, стає особливо актуальною.

Водночас Л. Божко та В. Холодок справедливо відзначають, що «дослідження теми впливу воєнних дій на туризм в Україні лише починаються і вони є досить фрагментарними та епізодичними» [2, с. 57]. Це підкреслює й актуальність теми, й необхідність більш глибокого аналізу механізмів впливу воєнних дій на сферу гостинності та туризму (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз методологічних підходів до гостинності різними дослідниками

№	Джерело/Автор	Визначення гостинності	Ключові аспекти	Контекст
1	Великий тлумачний словник сучасної мови	«Готовність, бажання приймати гостей і пригощати їх; гостинне приймання»	Привітність, бажання приймати гостей	Український контекст
2	The Britannica Dictionary	1) «Щедре і доброзичливе поводження з відвідувачами та гостями: гостинне ставлення»; 2) «Діяльність із забезпечення їжею, напоями тощо для людей, які є гостями або клієнтами організації»	Особистісний та професійний аспекти	Міжнародний контекст
3	В. Любарець	«Гостинність, щонайперше, – це турбота, виявлена по відношенню до гостя, та здатність розуміти потреби гостя»	Професійна підготовка, турбота, розуміння потреб гостя	Педагогічний, управлінський
4	Керол А. Кінг	Взаємодія господаря та гостя як центральний елемент. Задоволення фізіологічних, соціальних та психологічних потреб гостя. Поєднання матеріальних та нематеріальних аспектів. Створення відчуття «як вдома»	Модель гостинності, багатоконпонентність	Міжнародний науковий аналіз
5	А. Поплавська	«Гостинність як соціокультурний феномен є специфічною моделлю моральної поведінки членів певної етнічної спільноти»	Культурні традиції, моральні норми	Соціокультурний контекст
6	Ф. Едех та ін.	«Індустрія гостинності є дуже конкурентоспроможною, а отже, організаційні компетенції необхідні, щоби протистояти зовнішній турбулентності, яка може призвести до шоку»	Конкурентоспроможність, організаційні компетенції	Міжнародний контекст, бізнес-стійкість

Висновки. Аналіз показав, що гостинність є багатограним феноменом, який поєднує економічні, соціокультурні та морально-етичні аспекти. Різні дослідники та джерела підкреслюють її сутність як турботи про гостя, задоволення його потреб та створення комфортного середовища. Це підтверджує необхідність комплексного підходу до розуміння гостинності в освітніх програмах.

Повномасштабна війна в Україні спричинила значні виклики для індустрії гостинності, перевершивши за масштабом впливу пандемію COVID-19. З'являються нові напрями, як-от воєнний туризм, що вимагають адаптації освітніх програм та підготовки фахівців, здатних працювати в умовах післявоєнного відновлення. З огляду на фрагментарність досліджень впливу воєнних дій на туризм в Україні є потреба в поглибленні наукових досліджень у цій сфері. Це дозволить розробити ефективні стратегії відновлення та розвитку індустрії гостинності в післявоєнний період. Педагогічний аспект є ключовим у підготовленні фахівців сфери гостинності. Освіта повинна не лише надавати професійні компетенції, але й сприяти розвитку таких особистісних якостей, як емпатія, культурна чутливість та адаптивність. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, пов'язаних з війною та глобалізацією.

Цифровізація та впровадження технологій Четвертої промислової революції істотно впливають на сферу гостинності. Освітні програми повинні враховувати ці тенденції, готуючи здо-

бувачів до ефективного використання цифрових інструментів та розуміння їх впливу на сталий розвиток. Збереження локальної ідентичності та культурних традицій є важливим в умовах глобалізації. Інтеграція глобальних знань із локальними особливостями сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української індустрії гостинності на міжнародному рівні. Необхідність розвитку організаційних компетенцій та стійкості бізнесу підкреслюється в умовах високої конкурентоспроможності галузі та зовнішньої нестабільності. Освіта повинна сприяти формуванню навичок кризового менеджменту та стратегічного мислення в майбутніх фахівців.

Перспективи подальших досліджень у сфері освіти для сталого розвитку гостинності в Україні включають глибше вивчення впливу воєнних дій на індустрію та розроблення стратегій її відновлення і розвитку. Необхідно розробити та впровадити освітні програми, які враховують сучасні виклики, як-от цифровізація, кризовий менеджмент та специфіка воєнного туризму. Важливо дослідити ефективні методи інтеграції глобальних тенденцій з національними особливостями з метою збереження культурної ідентичності й підвищення конкурентоспроможності галузі на міжнародному рівні. Подальші дослідження мають сприяти формуванню комплексного підходу до освіти, що поєднує професійні компетенції з розвитком особистісних якостей, необхідних для сталого розвитку індустрії гостинності в умовах сучасних викликів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінок Н.В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*, 2022. Вип. 18 (2). С. 206–217.
2. Божко Л.Д., Холодок В.Д. Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України*. 2022. Вип. 77. С. 57–64.
3. Гостинність. *Великий тлумачний словник сучасної мови* / уклад. : В.Т. Бусел. 2005. URL: <https://slovnuk.me/dict/vts/гостинність>
4. Любарець В.В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування : монографія. Суми : П.Ф. «Видавництво Університетська книга», 2018/ 382 с.
5. Матвійчук Л., Дашук Ю. Європейський вектор сталого розвитку індустрії гостинності України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1937/1865>
6. Петрунчак Д.В. Індустрія гостинності як символ культурної матриці України. *Туризм в Україні: виклики та відновлення* : зб. матеріалів Міжнародного туристичного форуму, Київський національний економічний університеті імені Вадима Гетьмана, м. Київ, 21–22 березня 2023 року. Київ : КНЕУ, 2023. С. 169–171.
7. Петрунчак Д.В. Сутність поняття професійної культури. *Modern directions of scientific research development*. Proceedings of the 14th International scientific and practical conference, 2022. С. 233–235.
8. Поплавська А.В. Гостинність як продукт розвитку соціальної культури суспільства. *Культура України. Серія: Культурологія: зб. наук. пр.* 2018. Вип. 62. С. 98–107.
9. Поплавська А.В. Явище гостинності у контексті міграційних процесів. *Питання культурології*. 2015. Вип. 31. С. 79–85.

10. Терепищій С. Роль глобального та локального у структурі процесу глобалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2014. Т. 1. №. 3. С. 22–27.
11. Тимошенко Т.О. Концепція розумного управління туризмом в рамках виконання стратегій сталого розвитку територіальних громад. *Public Administration and Regional Development*. 2021. Вип. 3. С. 771–796.
12. Edeh F.O., Islam M.F., Nwali A.C. et al. Organization learning and business resilience in developing hospitality industry. *Discov Sustain*, 2024, Vol. 5, 411. URL: <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00569-9>
13. Hospitality, *The Britannica Dictionary*, 2024. URL: <https://www.britannica.com/dictionary/hospitality>
14. King C.A. What is hospitality?. *International journal of hospitality management*. 1995. 14(3-4), 219-234.
15. Ndhlovu, E., Dube, K., Kifworo, C.M. (2024). Tourism and Hospitality Trends and Sustainable Development: Emerging Issues in the Digital Era. In: Ndhlovu, E., Dube, K., Kifworo, C.M. (eds) *Tourism and Hospitality for Sustainable Development*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-63073-6_1

REFERENCES

1. Barvinok, N. V. (2022). Perspektivi rozvitku voyennogo turizmu na teritorii Ukraini pislja zakinchennja rosijs'ko-ukraïns'koï vijni [Perspectives of military tourism development in Ukraine after the end of the Russo-Ukrainian war]. *Aktual'ni problemi rozvitku ekonomiki regionu*, 18(2), 206–217.
2. Bozhko, L. D., & Kholodok, V. D. (2022). Turizm: problemi ta perspektivi rozvitku pid chas vijni [Tourism: Problems and prospects of development during the war]. *Kul'tura Ukrainu*, 77, 57–64.
3. Busel, V. T. (Ed.). (2005). *Hostynnist'* [Hospitality]. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi movy*. Retrieved from <https://slovyk.me/dict/vts/гостинність>
4. Liubarets, V. V. (2018). *Profesijna pidgotovka majbutnikh menezheriv sociokul'turnoi dijil'nosti dlja industrii hostynnosti: Teoretychni obgruntuvańna* [Professional training of future managers of sociocultural activities for the hospitality industry: Theoretical substantiations]. Sumy: P.F. Vydavnytstvo Univer-sytets'ka knyha.
5. Matviichuk, L., & Dashchuk, Yu. (2022). Yevropejs'kyj vektor stalogo rozvytku industrii gostynnosti Ukrainy [European vector of sustainable development in Ukraine's hospitality industry]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 45. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1937/1865>
6. Petrunchak, D. V. (2023). Industrija gostynnosti jak symvol kul'turnoi matryci Ukraïny [Hospitality industry as a symbol of Ukraine's cultural matrix]. In *Turizm v Ukraïni: vyklyky ta vidnovlennja: Zb. materialiv Mizhnarodnogo turistichnogo forumu*, Kyiv National Economic University, March 21–22, 2023, pp. 169–171. Kyiv: KNEU.
7. Petrunchak, D. V. (2022). Sutnist' ponjattja profesijnoi kul'tury [The essence of the concept of professional culture]. In *Modern directions of scientific research development: Proceedings of the 14th International scientific and practical conference*, pp. 233–235.
8. Poplavska, A. V. (2018). Hostynnist' jak produkt rozvytku social'noi kul'tury suspil'stva [Hospitality as a product of social culture development]. *Kul'tura Ukrainu. Serija: Kul'turolohija*, 62, 98–107.
9. Poplavska, A. V. (2015). Javyshche hostynnosti u konteksti migracijnykh procesiv [Phenomenon of hospitality in the context of migration processes]. *Pytannja kulturolohii*, 31, 79–85.
10. Terepyshchyi, S. (2014). Rоль global'nogo ta lokal'nogo u strukturi procesu globalizacii [The role of the global and the local in the structure of globalization]. *Visnyk Nacional'noi akademii kerivnykh kadri'v kul'tury i mystectva*, 1(3), 22–27.
11. Tymoshenko, T. O. (2021). Konceptija rozumnogo upravlinnja turizmom v ramkakh vykonannja strategij stalogo rozvytku terytorial'nykh gromad [The concept of smart tourism management in implementing sustainable development strategies for territorial communities]. *Public Administration and Regional Development*, 3, 771–796.
12. Edeh, F. O., Islam, M. F., Nwali, A. C., et al. (2024). Organizational learning and business resilience in developing hospitality industry. *Discover Sustainability*, 5, 411. <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00569-9>
13. Hospitality. (2024). *The Britannica Dictionary*. Retrieved from <https://www.britannica.com/dictionary/hospitality>
14. King, C. A. (1995). What is hospitality? *International Journal of Hospitality Management*, 14(3–4), 219–234.
15. Ndhlovu, E., Dube, K., & Kifworo, C. M. (2024). Tourism and hospitality trends and sustainable development: Emerging issues in the digital era. In Ndhlovu, E., Dube, K., & Kifworo, C. M. (Eds.), *Tourism and hospitality for sustainable development*. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-63073-6_1